

ק"ב. ת"ר אלו ברכות שאדם שוחה בהם, באבות תחלה וסוף
בהודאה תחלה וסוף, ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה
ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדן אותו שלא ישחה. עיקר
ההכנעה והביטול העצמי צריך האדם להראות במקום הראוי
ביותר, והיינו בהעריכו עצמו נגד מי שגדול ממנו, או יכיר
שהשגתו בגדולת השם ית' כאין נחשבת לעומת השגת הגדולים.
ע"כ (באבות) [בברכת האבות], שמצייר השגת האבות בגדולת
השם ית' וכבודו, ראוי שיראה האדם אפיסת כחו המשיג וביטולו,
בין מצד הערתם הטבעית כרגשי לכבס הטהור, שהיא נעלה

10 מכוחותינו, וכזה רומז השחי' ותחלה, שהדבר הטבעי בא
בתחלת ההתרגשות, ובין השגתם המרעית שהיתה נפלאה מאתנו
ואין ציורנו מגיע לה. ע"כ כשנרצה להראות שאנו חפצים לצייר
עכ"פ מעט מהרבה מצויריהם הרמים, כדי לכבד את מלך הכבוד
ית' ע"פ מדותיהם הם ע"ה, צריך מאתנו שחי' והכנעה גדולה
בתחלה ובסוף, נגד הרגש והשכל. וכן בהסתכל האדם בחסדי
השם ית' עליו, יכיר כי כל אשר יצייר רגשי הודאה אינו כדאי,
ובין מצד הרגש ובין מצד השכל אין לו כ"א להראות שאין בפיו
מלה וביכולתו אינו משיג להראות הכרת התודה הראויה כלל,
ע"כ יאתה לו רק ההכנעה והשפלות. אמנם יסוד ההכרה ותכלית
20 ההכנעה הוא, שימצא האדם און בנפשו להתרומם למעלות
הרמות הראויות לו מצד נפשו הגדולה האלהית, ושיתרומם מעל
להדברים הבהמיים, שהם שפלים לערכו. ע"כ לא ירבה רק
בשפלות וכניעה, כי עליו להכיר ג"כ יתרונו ומעלתו מצד החסד
האלהי שעליו, למען יגבה לבו בדרכי ד'. ע"כ כשכא לשחות
25 בכל ברכה מלמדן אותו שלא ישחה, למען ידע כי ההכנעה היא
מדה יפה מאד, אבל שימושה האמיתי הוא שתעזור להתרוממות
הנפש בדרכי ד' הגדולים, ולא להשאיר רק בהרגשת השפלות,
כ"א לדעת יפה [את] כל ההרגשים השונים המאירים מאור
האמת.

6 קסו. רב ששת כי כרע כרע כחזירא, כי זקיף זקיף כחזירא.
הבדלים ישנם בין דרך השלימות של ביעור הרעות הטבעיות
מכוחות הנפש, ובין ההתרוממות לחזקה במעלות נשגבות, בין
בתואר החיצוני של אופן ההנהגה, בין בהרגשה הפנימית מצד
5 הנפש עצמה אין שמשגת הבדל אלה הענינים. כי דחיית
הכוחות הרעים (יעשו) [תיעשה] בהכרח ע"י כוחות טובים
המגדלים להם, ובראשם כח הבינה והשופט, והם נרחים שלא
מדעת וחשק עצמם, שהרי ברצון הפנימי הטבעי הי' כל כח
חפץ להתרחב ולהתחזק. אבל הכוחות הטובים שמוסיפים עו
10 וגבורה מוסיפים הם מעצם כח החיים הנטוע בהם, שמוסיפים
אומץ ומתחזקים כיון שכבחייה הטובה מסיר האדם המניעות
והמסכים המעכבים מאור הנפש. אמנם בתואר החיצוני, הנה
סילוק הרעות, כל מה שימהר האדם לנער מהן חצונו הוא
משוכח, וכרגע אחד יכול האדם לעלות משפל רעות מוחלטות
15 עד רום טהרה וסילוק כל רע. מכח גבורת עו הבינה, שהיא
יסוד התשובה הנטועה בנפש. מה שא"כ [בזכיה] אל המעלות
הקדושות, שבהן ישנן מדרגות רבות זו למעלה מזו, שצריך
תמיד לשמור כח ההדרגה, וכיון שחותם כל המעלות היא דעת ד'
ועלי' כבר נאמר "במופלא ממך אל תדרש", ע"כ צריך כל אדם
20 להתנהג בעלייתו בנחת והדרגה, וכ"ה לכל היתרונות הנפשיים.
ע"כ כי כרע, שמורה על הכנעת הכוחות הרעים, כרע כחזירא,
שנכפף לא מכח החיים שבו, כ"א מכח מכריח חוצה לו, גם לא
בהדרגה כ"א בבת אחת. וכי זקיף, שמורה על העלי' והשגת
המעלות ויתרונות הקדושה ודעת ד', זקיף כחזירא, שנוקף מכח
25 החיים העצמי שבקרבו, ובנחת והדרגה, כדכתיב "וארח
צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".

פ' אלה, ג' וכו' וכו' 65

פ' אלה, ג' וכו' וכו' 163

7 ואמר רבה בר (חנינא) [חנינא סבא] משמיה רב המתפלל כשהוא כורע
רע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם. אמר שמואל מאי טעמא דרב, דבתיב (שם קמו) "ה' זוקף
וופים". מיתבי, (מלאכי ב) "מפני שמי נחת הוא". מי כתיב בשמי "מפני שמי" כתיב

. כשהוא כורע. נאצת ונכולה כורע בברוך זוקף
עלנו כשהוא מזכיר את השם ע"ש ה' זוקף כפופים: נחת. לשון הכנעה:

10 ריעה ברוך

בברכה זו אנו כורעים ומשתחווים בפתיחתה ובסיומה, כי בה עיקר קבלת מלכותו,
שהיא המזכה אותנו לעמוד לפניו בשאר התפילה ולהתחנן לפניו על עמנו וארצנו,
חיינו, וכל צרכינו השונים. פעמיים אנו כורעים בכניסתנו לתפילה, ואנו עתידים
לכרוע עוד פעמיים בסיום התפילה כאשר נודה לה' על חסדו ואמתו שעשה עמנו.
5 סך הכל ארבע פעמים כנגד ארבע אותיות של שמו הגדול, ארבע האותיות
שרומזות לארבעת הגילויים שהוא מתגלה בעולמו- בבחינת הנצח שקדם לזמן,
ובחינת שלושת חלקי הזמן: העבר, ההווה והעתיד.
במסכת ברכות² פרטה הגמרא ואמרה שיש לכרוע במילה "ברוך", ולזקוף בהזכרת
שמו יתברך. משמעות הדברים היא על פי ביאור המהר"ל בספרו "נתיבות עולם"³,
10 שבמילה הראשונה שאומר האדם לפני בוראו כבר הוא משתחוה ומראה את
התבטלותו הגמורה לפני מקור חייו, רבון העולמים כולם. זקיפת הקומה היא
כאשר הוא מזכיר את שמו, אותו שם שמשמעותו היא התגלות הבורא במעשיו
ובעצם יצירת ההויה, שכן גילוי זה הוא הסיבה לקיומו. אז נוכל לזקוף את
קומתנו, לא מתוך גאווה פרטית חסרת יסוד, אלא מתוך ידיעה שכבודנו, חסנו
15 ועמידתנו האיתנה, הם כבודו שלו, שיצר יצירה יקרה ותקיפה כל כך.
אם אפשר, יש לכרוע בכל גופו עד שכל עמוד השדרה יתכופף לגמרי. ואם קשה
לאדם, בגלל מחלה או בהיותו בעל בשר, יכופף את עצמו עד כמה שיוכל, ולכל
הפחות יכופף את ראשו.
ישנו הבדל בין הכריעה לבין הזקיפה, את הכריעה יש לעשות בבת אחת, ואת
20 הזקיפה יש לעשות לאט לאט. שני טעמים נאמרו בדבר: ראשית, את קבלת
המלכות יש לעשות מיד, ואלו את הזכות לעמוד לפני ה' יש לעשות בהדרגה, ולא
להראות כאילו חפץ האדם להיפטר מהר מקבלת מלכותו. טעם נוסף: אם נזכור
שאנו זוקפים את עצמנו בהזכרת שמו דוקא, והכוונה לרמוז ששמו הוא המקיים
אותנו, הרי יש לעשות זאת על פי הבריאה שנבראנו, בה אנו גדלים ומתפתחים
25 צעד אחרי צעד בהדרגה, מילדות להתבגרות, ומשם לבגרות ולעמידה. הכל
באטיות כדי שלא נאבד את יציבותנו בקפיצה מהירה מדי.
אחרי שהשתחונו, באה בסיום חתימת הברכה במילים "מגן אברהם", שהן
כוללות את כל היחס שעליו דברנו בין הבורא והנבראים, ובעיקר ללב האנושות-
עם ישראל, שתכונת היסוד שלו היא תכונת החסד ועשיית הטוב של אברהם.
30 ההגנה על ישראל היא גם הגנה על דמותו הרוחנית של אברהם, שהיא מתגלית
בדורות הבאים דרך עם ישראל כולו.

פ' אלה, ג' וכו' וכו' 216-220

פ' אלה, ג' וכו' וכו' 65